KFV-forskaren

Medlemsblad för Katrineholm-Flen-Vingåker Släktforskarförening

Nr 2 Oktober 2024

Vår fotograf avbildade många av bygdens människor i olika miljöer. Här bonden på väg med häst och vagn. Foto: R H Forsberg 1920-tal

Som vanligt ett blandat nummer av vår tidning. Vi får läsa om Sme-Emil som slogs i Regna, historien om en likvagn i Sköldinge, postväskan på Harpsund som vi läst om tidigare, Sveriges första individuella OS-medaljör från Katrineholm och en fin berättelse om en kärleksnatt vid sjön Sottern.

Ur innehållet

Ordföranden har ordet	2
Tips och nya böcker	3
Sörmländska böcker	4
Postväskan på Harpsund	5
Arbetsmiljön för bromsare vid järnvägen	5
Hilda Maria Andersson och likvagnen	6
Gratialist	6
Sme-Emil och Marsjödramat	8
Tidningsklipp	9
En juninatt vid Sottern	10
Katrineholmaren som vann OS-medalj	11
Nya medlemmar	12
Program hösten 2024	12

KFV Släktforskarförening

Styrelse

Ove Wåhlberg, ordförande	070-731 59 89
Lennart Karman, kassör	073-756 88 55
Britt-Marie Skoog-Blomberg, sekreterare,	070-812 19 67
Rolf Pettersson, vice ordförande	070-340 91 92
Anders Nordh, Ledamot,	070-767 40 48
Susanne Nyberg, ledamot	070-712 81 35
Lena Edlund, ledamot	070-323 77 10

Ersättare

Kjell Lundström	070-671 14 51
Kenneth Gustafsson	070-687 16 10

Revisorer

Lars Berggren, sammankallande	070-633 82 37
Inger Weidås	070-274 88 70
Viveca Eriksson, ersättare	073-932 48 37

Valberedning

Kenneth Gustafsson	070-687 16 10
Göran Eriksson	070-366 80 28

KFV-Forskaren

Anne-Marie Lindblad, redaktör	070-603 31 01
Stefan Gustafsson, layout	070-952 78 87
Kjell Lundström	070-671 14 51
Inger Andersson	070-224 50 19
Anders Nilsson	070-609 21 72

Programkommitté

Susanne Nyberg, sammankallande	070-712 81 35
Rolf Pettersson	070-340-91 92
Lennart Karman	073-756 88 55
Ove Wåhlberg,	070-731 59 89
Anders Nilsson	070-609 21 72

Föreningens adress

Katrineholm-Flen-Vingåkers Släktforskarförening
c/o Anders Nilsson
Jägaregatan 56
643 31 Vingåker

E-post: info.kfvslakt@gmail.com

Hemsida: www.kfvslakt.se

Avgifter och konton

Medlemsavgifter 2022	
Enskild:	210 kr/år
Familj:	250 kr/år
Bankgiro:	5049-6694
Swish	123 110 40 90
Organisationsnr:	802417-3638

Inlämnade bidrag

Redaktionen välkomnar artiklar och berättelser till tidningen och förbehåller sig rätten att välja bland bidragen samt att redigera texten för att få plats.

Ordföranden har ordet

Äntligen höst! Nu är det åter dags att sätta sig vid datorn och lägga mer tid på släktforskning. Det känns som vi har bra drag i föreningen med flera riktigt intressanta föreläsningar och kurser nu under hösten. Jag hör från programgruppen att det kommer hända en hel del även till våren. Stort tack till hela programgruppen som engagerar sig och lägger ned sin tid på att få till alla roliga evenemang.

Det har också varit en intensiv sommar där föreningen varit med på många olika aktiviteter för att informera om föreningen, sprida intresse kring släktforskning och värva nya medlemmar. Vi har bland annat varit med på Gammeldags marknad i Malmköping, Mellösadagarna, Pensionärernas dag vid Djulö och Hembygdsgårdens dag i Viala och några till. Det är alltid roliga tillställningar och man träffar många trevliga människor som är nyfikna på släktforskning och ofta har något intressant att berätta eller att fråga om. Tack vare dessa möten så har vi fått flera nya medlemmar. Vi ser gärna att vi blir några fler som vill vara med och presenterar föreningen vid dessa tillfällen. Hör av dig till någon i styrelsen om du känner att du vill vara med. Du kommer inte att ångra dig för vi har alltid väldigt roligt på dessa tillställningar.

Vi har startat upp en släktforskarhjälp på distans via mejl. Om man kör fast på något och inte kommer vidare så kan man mejla till help.kfvslakt@gmail.com så kommer någon/några i föreningen försöka hjälpa till att lösa gåtan. Vi kommer inte att göra några fullständiga släktutredningar utan vi kan hjälpa till med att läsa text, hitta när och var någon föds, gifter sig eller dör och liknande frågor. Vår förhoppning är att den här servicen ger medlemskapet ytterligare mervärde samt att vi också når medlemmar som vi inte alltid möter på våra sammankomster. Se mer information på vår hemsida, Facebook eller Instagram.

Hoppas vi ses på våra arrangemang i höst.

Ove Wåhlberg
Ordförande

Ny adress eller mejladress?

Meddela föreningen din nya adress så att du inte missar någon information från oss.

Skicka till: *info.kfvslakt@gmail.com.*

Nästa nummer

Kommer i december 2024.

Få tidningen digitalt

Meddela redaktionen om du vill ha tidningen digitalt med mejl istället för på papper. Då slipper vi dyra portokostnader.

Skicka till: *info.kfvslakt@gmail.com.*

Tips till släktforskare

Att söka i gamla tidningar

Svenska tidningar är en guldgruva för dig som släktforskar. För ett par månader sedan uppdaterades Kungliga bibliotekets tidningsdatabas med ett nytt gränssnitt, förbättrade funktioner och ett nytt namn.
Svenska tidningar är en guldgruva för dig som släktforskar. I databasen, som Kungliga biblioteket (KB) har utvecklat, kan du söka släktingar som kan ha omnämnts i tidningar från tre sekel.
Prova att fritextsöka på till exempel en släktings namn, en verksamhet som hen drivit eller något annat historiskt som intresserar dig, eller som kan lägga pusselbitar till din släktforskning.
OBS! Fungerat tyvärr inte på Mac.

Arkiv Digital släpper personregister till fängelserullorna

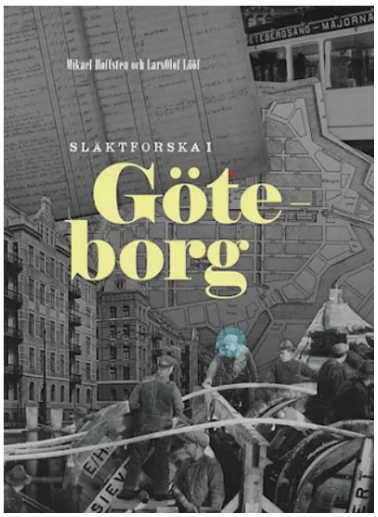
Det nya personregistret gör fängelserullorna från 1750 till 1906 sökbara.
Det nya registret omfattar för närvarande 1 121 197 sökbara poster för åren 1825–1850, och kommer att uppdateras kontinuerligt med fler poster alltefttersom indexeringen fortskrider. I registret kan man söka på fångens namn, titel eller yrke, plats, datum för rullan, inskrivningsdatum, brott, samt fängelse eller häkte.

Födda-Vigda-Döda

Nu har vi vår databas över Västra Sörmland till försäljning igen på USB. Databasen innehåller Födda-Vigda-Döda från kyrkböckerna i Västra Sörmlands församlingar från åren 1666 - 1894.
Pris: 250 kr för medlemmar (gäller även medlemmar i andra släktforskarföreningar) och 350 kr för icke medlemmar. Porto ingår inom Sverige.

Betalas med Swish 123 110 40 90 eller bankgiro 5049-6694, ange usb f-v-d på betalningen samt ange/maila adressen så skickar vi minnet i ett vadderat kuvert.

Nya böcker

Släktforska i Göteborg

Släktforskarförbundet har tagit fram boken ”**Släktforska i Göteborg”** av Mikael Hoffsten och Lars Olof Lööf.
Det är mera problematiskt att hitta sina anor i Göteborg mot att söka i andra församlingar.
Fram till 1883 kunde göteborgarna fritt välja vilken församling de skulle tillhöra, oberoende av var i staden de bodde. Det saknas husförhörslängder, i stället skrevs uppgifterna in i personalförteckningar. Det finns dock flera tips i boken på hur man ska hitta sina anor i Göteborg.
Det finns också mycket annat intressant i denna bok som kan köpas från Rötterbokhandel
www.rotterbokhandeln.se

Att forska om soldater i arkiven

På Riksarkivets hemsida finns skriften ”Släktforskarna och Krigsarkivet”– En vägvisare till de militära källorna” att ladda ner utan kostnad som pdf-fil.
Skriften som gavs ut som ”Meddelanden från Krigsarivet nr XIX” (omtryckt 2006) är på 64 sidor.

Boken är avsedd att vara en grundläggande introduktion till den släktforskare som upptäcker att han eller hon i sin släkt har haft personer som har varit knutna till den svenska krigsmakten. Och det är åtskilliga som genom seklen har haft det!

Ända fram till cirka 1870-talet gick över hälften av statens budget till krigsmakten. Det är många människor som på olika sätt har tillhört den svenska krigsmakten. Här hittar vi indelta soldater, ryttare eller båtsmän, värvat manskap, rusthållare och rotebönder, civilanställda och inte att förglömma värnpliktiga.

Skriften kan laddas ner på: https://webbutik.riksarkivet.se/se/.

Tipset från ”Strödda Annotationer”

Mera boktips

Vi har i tidigare nummer av KFV-forskaren skrivit om Johanna Lundström i Vingåker som samlade och nedtecknade folkminnen till Nordiska museet under tidiga 1900-talet. Fler lokala förmågor blev ombedda att berätta om sin hembygd och människorna där. Arne Modig har återgivit Alma Karlssons berättelser i en nyutkommen bok.

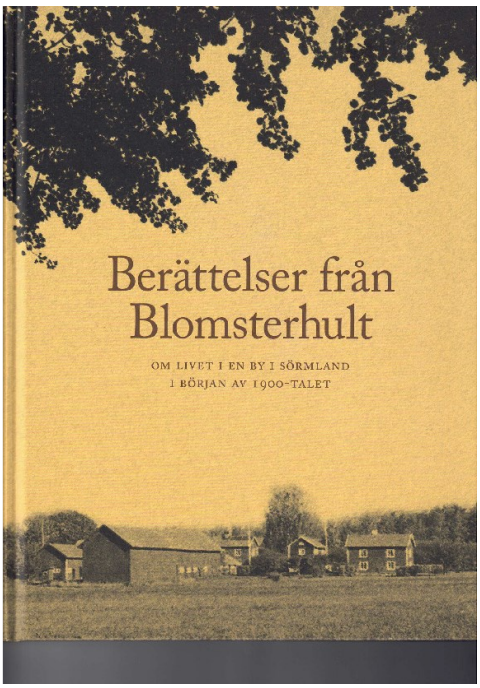
”Och sakta dalade snöflingor”

Alma Karlsson (1888-1961) lever sitt liv som statarhustru på Julita Gård med allt va det innebär av plikter och begränsningar. Hon är intresserad av gamla tider och lyssnar gärna när äldre arbetskamrater och grannar berättar om livet förr.

När Alma är 58 år rekryteras hon som meddelare för Nordiska museets kartläggning av folkminnen. Det är en utmaning men med hjälp av sin syster skapar hon en bred skildring av människor och verksamheter på gården under de första femtio åren av 1900-talet.

Arme Modig har skrivit och med många bilder återgivit Almas berättelser i sin bok som kan rekommenderas för de som vill veta om livet på en stor gård. Boken finns att köpa på Adlibris, Bokus, Akademibokhandeln samt på ICA butiken i Julita.

”Berättelser från Blomsterhult”

Österåkers hembygdsförening har samlat berättelser från sin socken med historier om hur människor levde i början av 1900-talet.

Blomsterhult heter en by som ligger i Österåkers socken i Vingåkers kommun. Det är en by med faluröda stugor, gamla fruktträd, gröna ängar och skogar vid Hjälmarens södra strand. Varje stuga har sin egna historia och allt vittnar om sekler av skiftande livsbetingelser och hårt arbete.

I denna bok har författarna samlat berättelser och bilder om livet i Blomsterhult, med gårdar och torp, folk och få.

Berättelserna handlar främst om hur livet tedde sig under åren från början av förra seklet fram till 1930-talet.

Vilka bodde i byn? Hur levde de sina liv? Hur påverkades byn när tiderna och det omgivande samhället förändrades.

Boken bygger på berättelser av Samuel Andersson, Ingrid Hartman och Josef Olsson. I boken finns flera bilder på gårdar, torp och personer och är utgiven i samarbete med Österåkers Hembygdsförening i Vingåkers kommun.

Boken kan beställas från Österåkers hembygdsförening; https://www.hembygd.se/osteraker-sodermanland.

Postväskan på Harpsund återfunnen

Tidningens redaktör som bor granne med Harpsund blev en solig söndag i somras inbjuden av stadsministerparet Kristersson. Intresserad som hon är av Harpsunds historia fick hon, och hennes make, en rundvandring på herrgården och ställde då bland annat frågor om en postväska som hon skrivit om i KFV-Forskaren tidigare.

I KFV-forskaren nr 1 2024 finns berättelsen om Hönsagumman på Harpsund. Här står också att läsa om hur postgången gick till mellan Harpsund och Mellösa station tisdag, torsdag och lördag. En vecka för mindre ställen och två veckor för större ställen. Enligt uppgift skulle postväskan finnas i ett museum på Harpsund, vilket visade sig inte vara helt korrekt.

En solig söndag i maj får jag och min make en inbjudan från statsministerparet att besöka Harpsund. Under en två timmar lång rundvandring hann vi med stora huset och norra och östra flygeln. Ciceron var Birgitta Ed som för övrigt är väldigt intresserad av Harpsunds historia, dess människor, händelser och gårdar. Stora huset, som är fantastiskt vackert både utanpå och inuti, är väldigt präglat av Hjalmar Wicander och hans samlingar. Harpan, den bild som är förknippad med Harpsund, finns såväl inomhus som utomhus, och återfanns bland annat på matbestick, tallrikar, kuddvar och naturligtvis i biblioteket som ex libris på all registrerad litteratur. De var en otrolig upplevelse att få vandra runt i husets alla rum. Nyfiken som jag är ställde jag naturligtvis frågan om postväskan och med vår ciceron, och hunden Winston i spetsen, gick färden vidare genom trädgården till vagnshallen en bit från huset. Där återfann vi slädar och olika typer av vagnar, även de numrerade och med beskrivningar. I ett intilliggande rum fanns seldon och sadlar och där på väggen hängde den - postväskan, med en mässingsplåt med namnet ”*Harpsund*”. Lite dammig, lite sliten och med en ten som låsanordning under locket. Nu kunde jag försiktigt hålla i den väska som bars av så många i slutet 1800 och början på 1900-talet och som fick vara på Mellösa station kl. 10 på förmiddagen och därefter vänta tills tåget kom tillbaka framåt eftermiddagen med posten till Harpsund.

Postväskan på Harpsund
Foto: Anne-Marie Lindblad. Bilden publicerad med tillstånd av Birgitta Ed.

Anne-Marie Lindblad

Bromsare Åke Engström i vinterklädsel.
Digitalt Museum
Foto: Sture Gewert 1946

Arbetsmiljö och arbetsförhållanden för järnvägspersonalen vid förra sekelskiftet.

Tidningsartikel från Sörmlands läns tidning 2 februari 1895

En hundsyssla vid järnvägen.
En lång och svår tjänstgöring har, säger Katrineholmstidningen med rätta, en del af bromsarepersonalen denna årstid å linjen Katrineholm—Nässjö. De bromsare, som åtfölja godstågen n:r 321 och 322 och äro stationerade i Nässjö, afgå därifrån kl. 6,10 f. m., anlända till Katrineholm kl. 11,59 på natten samt återvända efter 5 timmars uppehåll kl. 5,10 f. m. för att åter komma till Nässjö kl. 9,39 på aftonen. Tjänstgöringstiden för dessa blir sålunda ej mindre än 19 timmar i ena och nära 16 timmar andra dygnet. Under denna tid får kanske, som ofta händer, bromsaren sitta å bromsbocken vid en öppen godsvagn i ur och skur och i strängaste köld. Det synes nästan underligt att tjänsten med en sådan ansträngd personal kan tillfredsställande uppehållas och ännu mer att vederbörande trafikchef finner anordningarne beträffande tjänstgöringstiden vara för järnvägen fullt betryggande.

Berättelse om en kraftfull kvinna - Hilda Maria Andersson

Ett testamente berättar mycket om en person och hennes tankar om hur kvarlåtenskapen ska fördelas och användas. För att ens minne ska bevaras för framtiden gäller det att slå på stort.

Inger Andersson blev nyfiken på en ståtlig likvagn efter besök på museum i Österåker.

Det började med lördagen den 11 maj 2024 då KFV släktforskarförening var på kyrkogårdsvandring i Österåker och sedan fortsatte till Lindbergas nostalgimuseum. Där såg vi en likvagn som kom från Sköldinge församling. Sista färden med den, gjorde Edla Karlsson 1934 från sitt hem i Kantorp till Sköldinge kyrkogård. Det fanns en del skriftlig information som ledde till sökandet efter dokument och historien om Hilda Maria Andersson som testamenterade pengar till likvagnen.

Edla Karlsson på sin sista färd från Kantorp till Sköldige kyrkogård 1934. Det var också sista gången likvagnen användes.

Hilda Maria föddes den 21 april 1874 i Gustafsberg, Eneby i Floda. Föräldrarna var torparen Anders Gustaf Larsson och Maria Charlotta Andersdotter. Hilda hade tre systrar; Elin, Johanna Charlotta och Anna Erika samt brodern Eric Gustaf. Alla syskon flyttade till Amerika utom Elin som flyttade till Järvsö och står skriven där som sjuksköterska.

Den 12 november 1889 flyttar Hilda till Sköldinge och skrivs som nummer 82 i inflyttningslängden. Som nummer 83 i samma längd återfinns hennes syster Elin.

Hilda åkte till USA 1890 med destination Sherburn i Minnesota. Hon kommer tillbaka till Sverige den 1 april 1898. Fadern, även han boende i Sköldinge, avlider 1899 och står som ägare till fastigheterna Lunda 1 och Lunda 2, Häringe. Därefter står Hilda som ägare av fastigheten Lunda 1 (den nuvarande beteckningen är på detta hus är Köpmangatan 6 Valla). Hon har då startat en modeaffär och har flera sömmerskor som syr åt sig. Hilda avlider den 11 december 1916 på Serafimerlasarettet i Stockholm och begravs i Sköldinge den 17 december. Står antecknat att hon köpt sin grav. (Graven är borttagen och stenen ligger i högar bakom granhäcken. Har inte hittat den.)

Men som den handlingens kvinna hon var, hade Hilda skrivit sitt testamente i augusti 1916. Detta är väldigt väl genomtänkt och noga preciserat vem som ärver och hur de skall förfara efter hennes död.

Efter bouppteckningen var gjord och skulder betalats var boets behållning 32 449 kr och 22 öre.

Följande testamentet framlämnades:

”Jag undertecknad Hilda Maria Andersson förklarar här med så som min yttersta vilja och testamente, att sedan efter min död befintlig skuld och utredningskostnad blifvit gäldat skola med full ägande rätt följande personer och korporationer erhålla:

Min syster Sjuksköterskan Elin Andersson i Jerfsö kontant kronor 2.500:-.

Samt, dessutom alla möbler, linne, säng- och gångkläder d.v.s. allt lösöre med undantag af varulager och butiksinredning.

Mina tre syskon i Norra Amerika neml. Charlotta Johanna, Anna Erika och Gustaf Andersson erhåller vardera 2.500 :- eller tillsammans 7.500 :-.

Till biträdet Signe Andersson, tvätterskan Hanna Andersson, mjölkerskan Maria Andersson och sömmerskorna Ida Andersson, Elin Classon, Edla Larsson, Hanna Classon, fd. handelsidkaren Jenny Nilsson, handelsidkaren Johanna Lundin, alla dessa får ärva 500 kr var.

Arbetaren Carl Axel Valla får 300 kr och sömmerskan Margareta Grandin får 100 kr och bortgifver jag dessa små gåfvor till eder mina syskon och vänner med ett hjärtligt och varmt tack för all vänlighet under gångna år.

Vidare gifver jag till föreningen för Kvinnans politiska rösträtt resetalarfond, Lästmakargatan nr 6 Stockholm 5000:-.

Till föreningen för Kvinnans politiska rösträtt afdelning i Valla 500 kronor.

Skulle försäljningen af mitt varulager samt gården Lunda Nr 1 i Valla gå till större belopp än hvad jag härofan bortgifvit, skall en summa af högst tvåtusen kronor först tillställas Sköldinge socken att användas till inköp af en likvagn att uthyras mot en viss afgift, som bestämmes af kommunalfullmäktige i nyssnämda socken. Den däraf uppkomna behållningen skall årligen utdelas till behöfvande ensamma sömmerskor eller själfförsörjande kvinnor inom socken och utser jag till kassör fru Anna Möller i ’Sköldinge prästgård. Skulle hon af en eller annan anledning blifva förhindrad att fullgöra sitt uppdrag, äger fullmäktige besluta i saken.

.....

18. Därefter erhåller föreningen för värnlösa barns uppfostran Herdahemmet i Åby femhundra kronor.

19. Hvad som sedan kan återstå fördelas lika i propotion till hvad hvar och en förut erhållit med undantag av rösträttsföreningarna, Sköldinge kommun och Herdahemmet som ej alls erhålla något vidare tillskott.

Till utredningsman i boet förordnar jag A. P Andersson i Björkö och vid förfall för honom A.F. Lundin i Löfhöjden.

Valla den 11 augusti 1916.

Hilda Andersson

Att Hilda Andersson, hvilken vi personligen känna, med sundt och fullt förstånd och af fri vilja förklarat innehållet i ofvanstående handling vara hennes yttersta vilja och testamente, samt att hon därunder är skrifvit sitt namn, intyga vi undertecknade på en gång närvarande vittnen.

Valla dag som ofvan

A.P. Andersson Alma Carlsson

Björkö Valla Barnmorska

...

Nr 84. år 1917 den 13 januari anställdes vid Oppunda Häradrätt vittnesförhör för dödsfall skull med gårdägaren Anders Petter Andersson i Björka och ogifta Alma Lovisa Carlsson i Valla angående tillkomst af detta testamente betygar.

På häradsrättens vägnar
Erik Hagström

Den präktiga likvagnen står idag på museum i Österåker. Hur många gånger har den används, kan man undra.
Foto: Inger Andersson

Sålunda efter uppgifter antecknadt och närvarande betygas

A.P. Andersson *David Andersson*

Inger Andersson

Källor

Födelsebok Floda,

Dödbok Sköldinge

Husförhörslängder Flod och Sköldinge

Oppunda häradsrätt (D) FII:87 (1917)

Bilden har tagits i Lindberga nostalgimuseum i Österåker, där man kan se likvagnen som inköptes till Sköldinge församling.

Faktaruta—Gratialist

Gratialist kallas en person som ansökt om utbetalt stöd och varit i statens tjänst som soldat. Summan man erhöll betalades ut en gång/per år.

För att få denna pension och bli gratialist var man tvungen att uppfylla vissa krav. Villkoret var lång tjänstgöringstid, ålder, skada, eller sjukdom som var orsaken till att soldaten inte kunde försörja sig eller sin familj men det var inte självklart att man fick något stöd från krigsmanshuskassan.

Exempel: Gratialist avskedad soldat, som uppbär pension. Indelas i fyra klasser:

Fotograf R H Forsberg hittade många olika motiv.

Kl 1 = i tjänsten skadad, oförmögen att klara sig.
Kl 2 = i tjänsten skadad, kan i ringa mån försörja sig.
Kl 3 = varit i tjänst i 30 år.
Kl 4 = tjänat 30 år och fyllt 50 år.

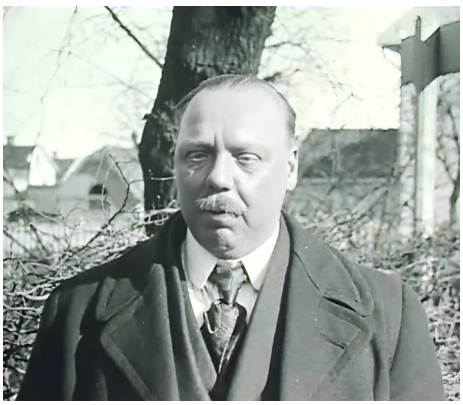
Inger Andersson

Sme-Emil och ”Sanningen om Marsjödramat”

Marsjömålet var ett svenskt rättsfall som egentligen inleddes 1911 efter två slagsmål mellan Sme-Emil och några bondpojkar från Regna. De kommande rättegångarna runt Sme-Emil kom att bli ett av sin tids mest uppmärksammade rättsfall i Sverige – något som av många betraktades som ett justitiemord.

Sme-Emil fick aldrig någon upprättelse men det som inträffade ledde till Lex Marsjö - ändringar i utsökningslagen 1937, om formerna för utmätning av banktillgodohavanden.

Huvudpersonen, Sme-Emil, hette egentligen Johan Emil Pettersson-Larsson, i samtiden kallad Emil Larsson eller "Sme -Emil". Han föddes 19 november 1876 på Marsjö Mellangård i Västra Vingåker som son till smeden Lars Pettersson och hans hustru Gustava Matilda – därav namnet Sme-Emil. Han hade utbildat sig till smed, emigrerade i mars 1904 till Amerika och återvände i augusti 1911 till Marsjö. Han hade med sig en del besparingar, som han satte in på Örebro Folkbank, skaffat sig lite ”amerikanska” vanor, var annorlunda klädd, drack inte alkohol och såg dessutom bra ut. Det här ledde till bråken mellan honom och bondpojkarna från Regna. Inblandad var också Erik Gustafsson född 28 maj 1880 i Västra Vingåker, tidigare klasskamrat med Emil, men som nu höll en lykta för att Emils antagonister skulle se bättre. Utöver det vittnade Gustafsson till hans nackdel.

Sme-Emil i egen hög person

Emil blir mot sitt nekande dömd för misshandel. Han återvände senare till Amerika sedan han sålt föräldrarnas gård och tryggat deras ålderdom. De skulle enligt en klausul i kontraktet få rätt att bo kvar i en undantagsstuga på gården så länge de ville. Brevledes får han sedan illavarslande nyheter hemifrån. Gården, där föräldrarna bodde kvar på undantag, var såld till slaktaren Erik Gustafsson som behandlade dem illa och ville ha in dem på fattighuset. Emil bestämmer sig för att återvända.

Gårdsplanen där slagsmålet skedde

1919 återvände Emil med 15 000 kronor som han satte in på banken. Snart visste hela bygden om detta. Själv bodde han i föräldrarnas undantagsstuga på Marsjö Mellangård. I huvudbyggnaden fanns Erik Gustafsson med familj. De båda bodde alltså bara några meter från varandra.

I augusti samma år inträffade det som kom att bli en katastrof. Emil råkade i slagsmål med Erik Gustafsson och några kamrater till honom. Gustafsson skadar sitt öga så svårt att det måste opereras bort. Emil grips nästa dag av landsfiskalen i Vingåker, Herman Viktor Nyman, som utan att kunna bevisa det hävdade att Emil använt en batong med blykulor. Emil däremot hävdade att en trädgren kunde ha orsakat skadan. Enligt tidningen Advokaten var *” Nyman en åklagare som ansåg att alla häktade var skyldiga och endast lagens strängaste straff kunde tillämpas”.*

Han döms i oktober 1919 till tre års straffarbete samt ett skadestånd på 8000 kronor. Han överklagar till såväl Svea Hovrätt som Högsta domstolen men häradsrättens dom står fast. Han överförs till Långholmen där han arbetade som snickare i och frigavs i februari 1923. Under sin tid på Kronohäktet i Nyköping och under åren på Långholmens centralfängelse fick han ta emot ett stort antal brev från personer som gav honom sitt stöd

Emil hävdade hela tiden att han var oskyldig och vägrade att betala böterna. Landsfiskal Nyman som var åklagare i målet hade fullmakt från Gustafsson att driva in pengarna. Han vände sig till kronofogden för att driva in pengarna genom utmätning av Emils tillgångar. Tillgångarna var pengarna på Örebro Folkbank samt en arvslott efter Emils föräldrar som var döda. Nu var det så att kronofogden var Nyman själv och han ordnade så att de blev offentlig auktion på Emils tillgångar i Stockholm. Auktionen kungjordes i Post och Inrikes Tid-

ningar och gick därför många vingåkersbor spårlöst förbi, vilket innebar att Nyman var så gott som ensam spekulant. Vid auktionen ropade Nyman själv in bankboken och arvslotten, med ett totalt värde av cirka 15 500 kronor, för 135 kronor. Det var en bra affär för Nyman medan Sme-Emil satt ovetande och maktlös i sin cell på Långholmen. Nyman försökte även få Emil utvisad ur landet med hänvisning till att han var amerikansk undersåte, lömsk och hämndgirig samt stämpla honom som sinnessjuk, vilket inte lyckades. Banken vägrade lämna ut pengarna till Nyman som stämde banken men förlorade i Örebro rådhusrätt 1924.

Emil, Hugo Lindberg och en länsdetektiv

Rättegångarna fortsatte. Nyman överklagade rådhusrättens dom och Emil stämde både Nyman och Gustafsson till häradsrätten i Katrineholm. Därpå följde en härva av rättegångar och resningsansökningar som började väcka alltmer nationellt intresse. Dagens Nyheter var en av de tidningar som reagerade på Nymans roll och opinionen växte sig allt starkare för Emil. Många namnkunniga engagerade sig, insamlingar startade och advokat Hugo Lindberg lyckades 1926 få resning i målet från HD. Målet togs 1927 på nytt upp i tingshuset i Katrineholm. När domen kom ansågs Emil haft nödvärnsrätt men använt mer våld än nöden krävde och döms till 1 års fängelse – något han redan avtjänat. Skadeståndet skrevs ned till 5 000 kronor och domen överklagades av såväl Emil som Erik Gustafsson till hovrätten som skärpte straffet med 3 månader och höjde skadeståndet med 3 280 kronor. Målet fortsatte till HD som fastställde hovrättens straff men sänkte skadeståndet till Gustafsson till 5 000 kronor. Utöver det fick Emil själv 4 000 kronor i skadestånd för den tid han tillbringat i fängelset utöver den utmätta strafftiden.

Hur blev det för de inblandade kontrahenterna? Erik Gustafsson flyttar runt en del med sin familj mellan Vingåker, Skedevi och Katrineholm där han avlider 1955. Nymans framfart hade anmälts till justitieombudsmannen, dock utan framgång. Eliel Löfgren f.d. justitieminister ansåg att det var brister i vår rättsskipning. Nyman, juriststudent från Lund, sedermera t.f. länsman i Eskilstuna, kronolänsman i Östhammar och landsfiskal i Vingåker ifrågasattes i flertalet insändare och artiklar, inte minst för att han försökt få Emil utvisad. Han avlider 1941 i Västra Vingåker efter en lång bana i det, som kanske inte vid tiden för Marsjömålet, föreföll att vara i rättvisans tjänst.

Emil kunde inte släppa tanken på att bli frikänd och livet bestod av mörker. Borta var mannen som beskrivits som stridslysten, storvuxen och grovlemmad. Kvar fanns en man som var bruten och skrev märkliga resningsansökningar och pamfletter där han smädade sina ärkefiender Nyman och Gustafsson samt boken ”Sanningen om Marsjödramat” som han sålde vid sina föredrag. Slutligen går han in i en depression och tas in på Sundby Sjukhus där han avlider den 6 oktober 1954.

Anders Nilsson och
Anne-Marie Lindblad

Källor

Sturkell Carl-Edvard, Oppunda Ting under 1000 år – Katrineholms Tingsrätts historia. Hernbloms Bokförlag 2009

Blomkvist Roland, ”Sme-Emil” i Marsjö – ett tragiskt människoöde. Sörmlandsbygden 2027, Joma Grafisk Produktions AB 2016

advokaten.se/advokaten 2002 – Pengar är nig bra men rättvisa är bättre, Bengt Jerlov

Wikipedia

Foton: Vingåkers hembygdsförening

Mer klipp ur Sörmlands länstidning 1895

I nödfall. Lilla Anna: — Säg mamma lilla, om storken skulle komma hit en gång till med en liten bror, och ingen skulle vara hemma — tror du då, att han lämnar in honom hos portvakten!

Fackman. Boktryckaren: — Hvad behagar herrn?

Skräddaren (framlämnande en lång räkning: — Se här, om herrn ville vara så god ...

Boktryckaren, tankspridt vändande räkningen: — Beklagar, min bäste herre! Men manuskript, som äro skrifna på båda sidorna, tar jag inte gärna emot.

Kurs för unga Kvinnor

vid Södermanlands läns folkhögskola på Åsa vid Kantorps järnvägsstation å vestra Stambanan **6** Maj—**3** Augusti.

Lärоämnen: Sv. språket. Geografi, Historia. Naturkunnighet med Helsolära, Räkning, Bokföring, Sång, Gymnastik, Välskrifning, Handarbete och Konstväfnad. Afgift: **20** kr. för nya och **10** kr. för återvändande elever.

Inträdesfordringar: Fylda **16** år och folkskolkunskaper. Mindre bemedlade elever få statsunderstöd. Anmälningar åtföljda af prestbevis och skolbetyg mottagas af föreståndaren, Fil. Kand. G. Brockman, ***Kantorp,*** som portofritt sänder program och besvarar förfrågningar. (G. 11170) 398

En juninatt vid Sottern

I tidigare nummer av KFV-forskaren har vi lärt känna fotografen Rikard Hjalmar Forsberg som bodde i Skogstorp, Lännäs i Närke och Katrineholm för hundra år sedan. Han hade flera strängar på sin lyra och här har hans barnbarn Pia Wistrand bidragit med en av hans många berättelser.

Foto: R H Forsberg

”Brusande ångar 53:an in på perrongen, folk får bråtт och springer, somliga av andra på tåget. Perrongen är nästan till trängsel fylld av ungdom som alltid ha för sed att här i Kilsmo gå och ”titta” på sista tåget. Snart ljuder ångvisslan och tåget går stolt bort med sina passagerare.

Nu strömmar ungdomarna bort från stationen och skingras åt alla håll. Jag söker upp min dam och på hennes önskan gör vi en promenad till sjön. På en vacker med härliga björkar beväxt udde, slå vi oss ned i det mjuka gräset under en stilig hängbjörk här bjuder naturen på en härlig panorama, sjön ligger som en spegel och långt ut i vattnet synes dimman antaga de mest fantastiska formationer, allt är så tyst och stilla, ej en vindfläkt röres. Vi sitter tysta och beskådar den härliga kvällen. Men så börjar konversationen komma igång. Jag lägger armen om hennes liv och smeker hennes härliga hår, smekande lindar hon sina armar om min hals.

Hastigt glida nattens timmar bort och snart bebådar den uppgående solen den nya dagens ankomst. Tusen fåglar hälsa den med sin sång, och en bit in i skogen höres göken ropa. Ute på sjön kretsade fiskmåsarna av och an, över det av den uppgående solen guldfärgade vattnet. Sakta vandra vi hemåt i den stilla morgonen. Efter ett hjärtligt farväl så är jag åter på min Huskvarna (hans cykel), som varit en stum åhörare till vårt samtal.

Ja, denna natt har varit en av de härligaste i mitt liv. De minnen som jag härav har, dem skall jag sent eller aldrig glömma.

Men nu lägger jag ner pannan och slutar min lilla uppsats för nu är kl 5 fm.

Jag ser tankfullt ut genom rutan och ser på den stolta barrskogen, hör fåglarnas sång och gökens rop i sydväst. Medan hjärnan är utmattad och nerverna förstoppade så skall några timmars vila som voro välbehövligt, ty nu har jag ej sovit på en dag och en natt.

Skogstorp den 26 juni 1919 kl 5.10 fm.

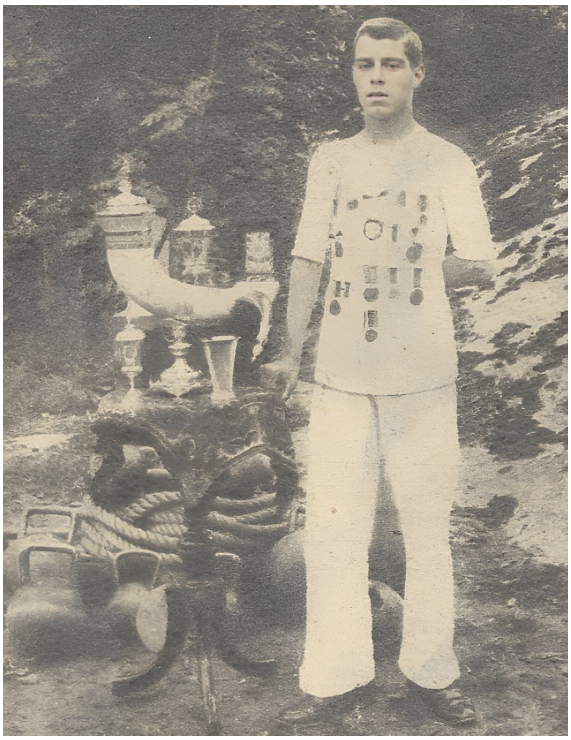
R H Forsberg”

….., sa han ….. Några klipp ur Svenska ordstäv

- Jag skulle ändå ner, sa han som ramla utför trapporna.
- Här kommer jag, sa han som föll genom taket.
- Jag kan allt, sa han som åt vällingen med fingrarna.
- Här ska valsas, sa han som slogs med tuppen.
- Akta dig, sa han som knöt näven i byxfickan.
- Nu tror jag vi slutar, sa han som fick stryk.
- Damerna först, sa han som var mörkrädd.
- Det var sjutton, sa han som blev en av de aderton i akademin.
- Inte så illa, sa han som gjort barnet.
- Jag förstår sa han som ingenting begrep.

Katrineholmaren som vann Sveriges första individuella olympiska medalj

Kjell Lundström, tidigare journalist och idrottsman fortsätter att hitta intressanta katrineholmare. Den här gången Sveriges första olympiska medaljör och här kommer berättelsen om honom.

Ernst Fast med sin stora prissamling.

Fårskockar som hinder, löpare som fick fråga sig fram för att banan inte var ordentligt utprickad. Det var ingredienser när det olympiska maratonloppet avgjordes i Paris år 1900.

Ernst Robert Efraim Fast var född i Stockholm 1881 och tävlade i långdistanslöpning för Sundbybergs IK. Men vid tiden för de olympiska sommarspelen i Paris år 1900 bodde och arbetade Fast som verkmästare och elektriker hos Forsells elektriska AB i Katrineholm. När det gällde hans löpning så fanns han inte med vid uttagningstävlingarna i Stockholm för de olympiska spelen i Paris och inte heller var han utsedd av svenska gymnastik och idrottsförbundets styrelse, trots det fanns han med vid starten till maratonloppet i Paris. Anledningen till att han fanns i Paris var att han var utskickad att jobba som elektriker i den svenska salongen på världsutställningen i staden. Så han anmälde sig själv till det dryga 42 kilometer långa loppet.

Maratontävlingen genomfördes i mycket stark hetta, termometern visade på 38 grader, vilket sas vara den varmaste dagen på 100 år i Paris. Några personer i den svenska OS-truppen hade hyrt en automobil, ett på den tiden märkligt ekipage. Automobilen blev följebil utrustad med sifoner att svalka Ernst Fast med. Han efterföljdes också av ett antal kamrater på cyklar.

Loppet började bra. Tillsammans med tre fransmän och en amerikan ligger Fast länge i tätgruppen. Vid början av andra milen rycker sig svensken loss och drar ifrån och så här beskriver Ernst Fast själv loppet.

-Banan som gick i förstäderna kring Boulognerskogen var inte ordentligt utprickad. Fransmännen är alltid så slarviga av sig. En gång hindrades jag av en enorm fårskock som drällde på vägen. Då och då fick jag fråga mig fram.

-När det var en halvmil kvar ledde jag med nära 10 minuters försprång. Men i den vevan kom jag och mina hjälpande cyklister in på fel väg och jag sprang och jag sprang och till sist fick jag reda på att jag sprang åt fel håll. Jag var trött förstås och blev förtvivlad och kastade mig i diket och ville inte fortsätta. Cyklisterna övertalade mig ändå att fortsätta och jag lufsade mot mål men då var det en som sprang om mig. Men det skulle han inte ha gjort, då vaknade kampandan i mig och jag satte en hiskelig fart och sprang om honom direkt och när jag kom till målet på idrottsplatsen var jag inte alls trött. Farten sista biten var hård men vad hjälpte det, två fransmän var före mig i mål. Men det blev en bronsmedalj.

Det har under åren skrivits många olika skildringar om Ernst Robert Efraim Fasts deltagande i de olympiska spelens maratonlopp i Paris -OS. En del av dem framstår som rena fantasier. Men jag har försökt att utifrån några som det verkar vettiga beskrivningar ge en någorlunda trovärdig bild av hans deltagande i de olympiska spelen i Paris år 1900.

Kjell Lundström

Källor

- Sveriges olympiska kommitté
- Tidningen Maraton
- Sörmlands idrottshistoriska sällskap

Avs:
KFV Släktforskarförening
c/o Anders Nilsson
Jägaregatan 56
643 31 Vingåker

B PP Sverige, Port Payé

Nya medlemmar sedan förra numret av KFV-forskaren

Åsa-Britt Edoff, Katrineholm
Berit Sjöstrand, Katrineholm
Caj & Ulla Lindström, Julita
Birgitta von Matérn, Katrineholm
Agneta Karlsson, Katrineholm
Eva Lundkvist, Mellösa
Leif Larsson, Katrineholm
Charlotte Wihlborg, Vingåker
Sonja Strömkvist, Stjärnhov
Kerstin Märta Andersson, Vingåker
Lennart Lundström, Katrineholm
Jan & Lotte Abrahamsson, Katrineholm
Inger Fält, Björkvik
Ann-Charlott Steneholm, Björkvik
Monika Karlsson, Vingåker
Christina Sundquist, Katrineholm
Mårten Leimar, Vingåker
Leif Dahlberg, Nyköping

Vi hälsar alla nya medlemmar välkomna till vår förening!

Program hösten 2024

Onsdagen 23/10 18.00 - 19.30 Föda barn obemärkt Johanna Sköld Lokal: ABF-huset, Näckrosen.

Tisdagen den 5/11 17.00 – 19.00 Grundkurs i Min släkt 4.8. ABF-huset, Videvägen 9, Näckrosen/Datasalen.

Lördagen den 9/11 11.00 – 13.00 Arkivens Dag. ”Nya och gamla medlemmar är välkomna till lokalerna på alla tre orterna för genomgång och visning av de dataprogram som finns.”

Onsdagen den 20/11 18.00 – 20.00 Föredrag ”Soldatforska” Anders Halldén, ABF-huset, Videvägen 9, Näckrosen

Torsdagen den 5/12 15.00 – 18.00 ”Julfika”. Få hjälp med din forskning och ta en kaffe och pepparkaka med föreningens släktforskare. *OBS planeringen inte helt klar läs mer på vår hemsida.*

Släktforskarhjälp – Släktforskarcafé

Släktforskarhjälp i Flen 22/10 och 26/11 15.00 – 17.00 Biblioteket, Drottninggatan 3

Släktforskarhjälp i Katrineholm 24/10 och 28/11 16.00 – 18.00 ABF-huset, Videvägen 9

Släktforskarcafé i Vingåker 22/10 och 26/11 17.30 – 19.00 Hembygdsföreningen, Takåsen, ingång Erik Dahlbergsvägen

Läs mer på föreningens webbsida www.kfvslakt.se. Där hittar du också information om våra kurser.

Sveriges Släktforskarförbund

Sörmlands Sparbank

ABF
GÖR EN ANNAN VÄRLD MÖJLIG